

גילה שילה

הפנייה האישית שאינה אישית והפנייה המגדרית

דרכי הפנייה של המוען לנמען בהודעות מסוגים שונים מגוונות הן. הן יכולות להיות ישירות או עקיפות, וכך תועדו על ידי רשף (תשס"ב) ומוציניק (2007) בתקופות השונות של העברית. במאמר זה אני מבקשת להמשיך את הבדיקה בתקופה שבין 2019 ל-2022 במטרה לתעד את הדרכים הנהוגות בזמן האחרון. כמו כן אוסיף התייחסות לעניין הפנייה המגדרית המשתנה והמתגבשת בשנים האחרונות.

מהבדיקה עולה כי בדרכי הפנייה לאזרחים בתחום הפרסום, נמצא ניסיון להתאים אותה למגדר המתאים. מבדיקה של פניות של הן של מוסדות פורמליים הן של מפרסמים נוכחתי לראות את המעבר מאופן הפנייה הרשמי אל האישי. אף שנמצא שימוש בפנייה אישית יותר מאשר בעבר גם מצד גורמים פורמליים, עדיין יש הבדל באופן הפנייה בין גורמים פורמליים לבין גורמי פרסומת. במאמר זה אנסה להראות מדרג זה ולאפיינו בתבחינים לשוניים.

דרכי הפנייה של מוען לנמען מגוונות ונשענות על הנסיבות החברתיות שבהן הן נכתבות, כגון מכתב אישי, מכתב רשמי, פנייה ליחיד מוכר או שאינו מוכר, פנייה לרבים, וכן על מטרות הפנייה – לשכנע או לרכך או להביע רגש ועוד. דרך הפנייה מעידה על היחס בין המוען ובין הנמען – האם הוא יחס של קרבה, של אינטימיות, או של ריחוק. דרך הפנייה יכולה להיות ישירה באמצעות שימוש בגוף נוכח, או עקיפה כמו שימוש בלשון רבים – נוכחים או נסתרים. בתקופות שונות הייתה נהוגה בעברית דרך פנייה של כבוד. כך בלשון המקרא (למעט כאשר הנמען נחות או אף שווה בדרגה), וכך בלשון חכמים (רשף, תשס"ב, עמ' 303) ואף בתקופת ההשכלה נהגו כך, כפי שמתועד אצל רשף (שם, עמ' 304),¹ ומאוחר יותר, בשנות הארבעים והחמישים של המאה הקודמת.

מוציניק (2007) ציינה שבעברית של ימינו בדרך כלל אין הבחנה באופן הפנייה לציון קרבה או ריחוק בין המוען והנמען, אלא בקרב החרדים (על סמך תיעוד של שיחות של סטודנטים וסטודנטיות עם רבנים בשיעוריהם) ובבית המשפט. בדרך כלל הפנייה הרווחת לכולם היא בגוף שני נוכח, ופנייה בגוף שלישי נעלמה כמעט לחלוטין. הדבר נובע, לדבריה, מהיחס החברי והמשפחתי הנהוג בחברה הישראלית.

¹ גם פרוכטמן (1982), בעקבות יספרסן, ציינה את הכבוד כגורם בפנייה פורמלית שהייתה נהוגה בעברית בשנות השבעים של המאה שעברה, וכן את האינטימיות שאפיינה את הפנייה למקורבים, כמו השימוש ביקירי.

אני מבקשת להמשיך בדיקה זאת של אופן הפנייה בשנים האחרונות (2019–2022) ולהוסיף לה התייחסות לפנייה המגדרית, שהיא תופעה ייחודית המתגבשת בשנים האחרונות. החלק הראשון של המאמר יעסוק בפנייה למוענים מן הגורמים הפורמליים והמסחריים, הן למטרת מידע הן למטרת פרסום. החלק השני יעסוק בפנייה המגדרית שמצאתי אצל גופים שונים, בעיקר פורמליים ובעלי מודעות לנושא המגדר. מבדיקה שערכתי בתקופה האחרונה בדרכי הפנייה של מוסדות לאזרחים בתחום הפרסום, נמצא ניסיון להתאים אותה למגדר המתאים. מבדיקה של פניות של מוסדות ושל מפרסמים ראיתי את המעבר מאופן הפנייה הרשמי, כמו "שלום רב, פנייתך למוקד הביטחון נרשמה יחזרו אליך..." , אל האישי, כמו "ג' שלום, בקשתך מיום.. אושרה (קופ"ח כללית 14.9.20).

אף שנמצא שימוש בפנייה אישית יותר מאשר בעבר גם מצד גורמים פורמליים, עדיין יש הבדל באופן הפנייה בין גורמים פורמליים לבין גורמי פרסומות. במאמר זה אנסה להראות מדרג זה ולאפיינו בתבחינים לשוניים.

הקורפוס כלל פניות במסרונים בטלפון וטקסטים כתובים שהגיעו בדואר כהודעות פורמליות מגורמים ממלכתיים וממוסדות וגורמים פרסומיים.

הפנייה מגורמים פורמליים ומסחריים

מתברר שבשנים האחרונות אנו נחשפים רבות לפניות ישירות מגורמים פורמליים, כמו קופת חולים, בית חולים, חברת אשראי, בנק ועוד. לעיתים הפניות הישירות מנוסחות באופן אישי, כביכול יש קשר אישי-אינטימי בין המוען לנמען. מצטיירת תמונה של היכרות עמוקה כביכול בין המוען לנמען. הדבר נעשה הן בכתב הן בעל פה. תחילה חשבתי שמדובר במסמכי פרסום בלבד, אבל מסתבר שהפנייה האישית מכוונת גם במסמכים שמטרתם למסור מידע ופרטים מגופים כמו בנקים או קופות חולים. להלן פירוט אופני הפנייה הן מצד גופים פורמליים לשם מסירת מידע, הן מצד גורמים מסחריים-פרסומיים לשם שכנוע לרכישת מוצר או שירות.

אופני הפנייה

1. לכבוד

השימוש במילה זו היה ועדיין נפוץ במכתבים. מצאתי דוגמות כאלה, אומנם מועטות, כפנייה בווטסאפ אל הנמען, כדי למסור לו מידע שאינו לתכלית פרסומית. ייתכן שהמילה 'לכבוד' הפכה נרדפת ל'אלי' כמו בכתובת על המעטפה של מכתב זה:

לכבוד ל"ש, צורפת לביטוח קבוצתי, בחברת מנורה... (23.8.2021)

לכבוד: מר/גבי ש"ל ת.ז... שלום רב, בהתאם לתקנת כלי היריה... (המשרד לביטחון פנים, 8.3.2022)

2. המילה "שלום"

זוהי פנייה כללית, ללא התייחסות לשם הנמען. היא באה בנסיבות רשמיות, כלומר להעברת מידע פורמלי הן כללי והן ייחודי לנמען.

שלום, לאור הנחיות משרד הבריאות, החל מהיום, קבלת קהל תתאפשר בסניפים המרכזיים (בנק דיסקונט, 17.3.2020)

שלום רב, להלן סיכום פרטי התור שקבעת בבית החולים (בית חולים "מאיר", 29.9.2020)

שלום, תודה על פנייתך לשירות הדיגיטלי של עמק חפר (מועצה אזורית עמק חפר, 29.9.2020)

3. מילות שלום + שם פרטי

מילות השלום שנמצאו הן 'שלום' ו'היי'. היחס בין שתיהן הוא שווה אבל המוענים שונים (ראו להלן הדוגמות). הציפייה הייתה שהמילה 'שלום' תשמש לפנייה פורמלית יותר מאשר המילה 'היי', אבל נמצא ששתיהן משמשות גם בפניות פורמליות (דוגמות א-ה) וגם לפרסום ולשיווק (דוגמות ו-ח). מעניינות במיוחד דוגמות ה (הפורמלית) ו-ט (הפרסומית) שבהן מופיע שם המשפחה. נראה כי שימוש זה מפר את האינטימיות, והופך את הפנייה לפורמלית יותר.

מוסדות רשמיים

א. שלום ג', סיסמתך לאתר היא... (עמותת המורים, 24.9.2020)

ב. שלום ג', סיסמתך למשתמש במערכת המחשוב של המכללה עומדת לפוג (מערכת המחשוב במכללת בית ברל, 14.8.2020)

ג. שלום ג', לבקשתך, להלן פרטי יצירת קשר עם הסניף (בנק דיסקונט, 8.7.2020)

ד. **שלום ג'**, לאחרונה ביקרת במרפאת בית יצחק. דעתך חשוב לי. אני מזמינה אותך למלא משוב קצר (קופ"ח כללית, 5.10.2020)

עסקים פרטיים

ה. **הי ג"ש**, מעדכנים שהזמנתך כבר עברה לבית העסק (גרופון, 30.9.2020)
ה. **היי ג'**, התקבלה בקשת תשלום מרמי לוי ע"ס....הקישור לתשלום הינו חד פעמי ותקף ל 2 דקות בלבד (16.3.2022)

ו. **היי ל'**, כאן הראל, זוהי תזכורת בדיקת זכאות להלוואה מיוחדת מבית כאל... (19.10.2021)
כרטיס לייף סטייל, (25.8.2020)

ז. **היי ג'**, רק היום ומחר ורק בסופרפארם אונליין מבצעים (25.8.20)

ח. **היי ג'**, השנה החדשה כבר כאן וגם הקופונים האישיים שלך מהמועדון (שופרסל, 23.9.2020)

ט. **היי ג"ש**, חלב בשקל! גבינה בשקל (רמי לוי, 6.9.2020)

4. שם פרטי + מילת שלום

הפנייה פורמלית. ההתפתחות היא שימוש בשם פרטי ולא בשם כללי כפי שהיה נהוג בפנייה הפורמלית. הדוגמה האחרונה יוצאת דופן בכך שהגורם אומנם פורמלי – חברת ישראלכרט, אבל ההודעה אישית-ריגושית שאינה אופיינית לפורמליות.

א. **ג' שלום**, בקשתך מיום.. אושרה (קופ"ח כללית, 5.10.2020)

ב. **ג' שלום**, אנו מבקשים לעדכנך שסניף שופרסל דיל נתניה הדרים יהיה פתוח לשירותך כרגיל במוצאי שבת (שופרסל, 24.9.2020)

ג. **ג' שלום**, זה לא מובן מאליו שבחרת להישאר אתנו. אנו שמחים על בחירתך ובהזדמנות זו נרצה לשתף אותך (ישראלכרט, 30.9.2020)

5. שם פרטי

שם פרטי מופיע גם בפנייה פורמלית כמו בדוגמה הראשונה להלן, וגם באופן הלא פורמלי הבא לידי ביטוי בתוספת צירופים בלשון דיבור כבדוגמות השנייה והשלישית.

א. **ג'**, שנה טובה מעמותת המורים (17.9.2020)

ב. **ג', אל תפספסי** יום אחרון למימוש הטבה אישית 50 ש מתנה (קרייזי ליינ, 7.10.2020)

ג. ג', את לא מאמינה! בקרייזי ליין כל חולצות הבייסיק ב- 69.90 (קרייזי ליין, 27.7.2020)

6. שם כללי ושם פרטי + שם תואר

שם התואר הרווח הוא 'יקר', למעשה, 'היקר', ואכן פרט לדוגמה שאביא להלן (ז), כל הדוגמות הן פנייה פורמלית לשם מסירת מידע. דוגמה זו היא היחידה שאין בה שימוש בשם התואר 'יקר' אלא ב'אהוב', שהיא אינטימית הרבה יותר, וכדי לחזק את הקרבה אחרי שם התואר מופיע גם ציור של לב ורוד. השימוש בקרבה חזקה הוא דרך עקיפה לשכנע את הנמען. זו דרך שכנוע הפונה אל הרגש, ואיננה לוגית (לנדאו, 1988).

א. מטופלים יקרים, בשל מגפת הקורונה ובהתאם להנחיות משרד הבריאות, בשלב הראשון יחוסנו

נגד שפעת רק מטופלים שמוגדרים בקבוצת סיכון. אנו ניצור קשר (קופ"ח כללית, 4.8.2020)

ב. שלום רב ד"ר נכבד/ה, ניפגש בכנס מחוז שרון שומרון של ארגון הרופאים במלון... (איסתא

(6.3.2022)

ג. לקוחה יקרה, אנו מבקשים להודיע לך על שינויים בשעות הפעילות של סניפנו (בנק דיסקונט

(22.9.2020)

ד. עמיתות ועמיתים יקרים, מעכשיו ניתן להירשם באתר רישום אינטרנטי (עמותת המורים

(14.3.2022)

ה. רופאות ורופאים יקרים, הסדרות הרפואית בישראל בשיתוף עם... (8.3.2022)

ו. עמית/ה יקר/ה, בהמשך להצטרפותך לקופות גמל ופנסיה.. (17.8.2021)

ז. לקוחות אהובים (וציור של לב ורוד), תמנן מאחלת לכם שנה טובה ומזכירה כי אנו מחכים לכם

היום עד השעה 23.00 (חנות הבגדים "תמנן", 17.9.2020)

ח. ג' היקרה, בפרוס השנה החדשה אני מאחל לך ולבני משפחתך חג שמח שנה טוב ובריאות איתנה

(קופ"ח כללית 14.9.2020)

ט. משפחת ש' היקרה, להזכירכם, תואם עבורכם ביקור טכנאי (הוט, 26.8.2020)

7. פנייה בשם פרטי (או בשם פרטי ומילת שלום) + תוכן היתולי

שם פרטי מופיע גם בפנייה באופן לא פורמלי הבא לידי ביטוי על ידי תוספת בלשון דיבור

א. ג', אל תפספסי יום אחרון למימוש הטבה אישית 50 ש מתנה (קרייזי ליין, 7.10.2020) **את לא מאמינה!** בקרייזי ליין כל חולצות הביסיק ב- 69.90 (קרייזי ליין, 27.7.2020)

ב. ג' שלום, זה לא מובן מאליו שבחרת להישאר אתנו. אנו שמחים על בחירתך ובהזדמנות זו נרצה לשתף אותך (ישראלכרט, 30.9.2020)

8. פנייה + שימוש באמצעים סגנוניים מיוחדים

לפנינו שימוש באמצעים סגנוניים לשם שכנוע, למשל בדוגמה הראשונה להלן - 'הכול בסגר' – יש שבירה של הצירוף המקובל 'הכול בסדר'. נוסף לזה יש שימוש בתכנים המעלים את העומס הריגושי, כמו סיפור בדיחה. בדוגמה השנייה אנו רואים שימוש בצירוף פיגורטיבי מן הסלנג: 'את הפינה לחגים כבר סגרת'. אמצעים אלה תפקידם להשפיע על הנמען לקבל את דעתו של המוען וזאת באמצעים ריגושיים שאינם לוגיים (שילה, 2021, עמ' 155–185). יש לציין שאמצעים אלה ונוספים משמשים את המוען בבואו לכתוב בהומור (שילה, 2020).

א. היי ג', לא באנו לספר בדיחות, אבל באמת שמעכשיו יהיה 'הכל בסגר' עם קטגוריה חדשה מלאה בהטבות שמגיעות אליך עד הבית (כאל, 23.9.2020)

ב. היי ג', אני את הפינה לחגים כבר סגרת, מה איתך? (קניוני עופר, 8.9.2020)

8. שאלות כפנייה

לעיתים הפנייה באה כמשפט שאלה. את השאלות ניתן לחלק לשני סוגים מרכזיים: (1) שאלות אמיתיות, שלהן אנו מבקשים תשובה עניינית שאינה ידועה לשואל, ו (2) שאלות לא אמיתיות. אלו פניות הפונות אל הרגש ולא אל הרציונל. זה סוג של שכנוע (Shilo, 2015). גם אם ניתנת עליהן תשובה, הרי לכאורה אין הן שאלות אמיתיות (בורשטיין, 2021).

בדוגמות להלן יש כמה תפקידים לשאלות: בדוגמות א ו-ב התשובה מוסרת מידע לנמען, בדוגמה ג השאלה באה לעורר את הנמען להקשיב, בדוגמות ד ו-ה השאלה מעוררת תשומת לב ומראה את יתרונות המוען; כן היא כתובה בדרך של לשון הדיבור ובאמצעים ריגושיים (שילה, 2021)

א. רוצים לשמור על השגרה בחוסר שגרה? יובל שרף והמומחים של גרופ האג מזמינים אתכם ללייב (עמוד האינסטגרם של MY OFER, 7.10.2020)

ב. צריכים כסף? לאור המצב הנוכחי והסגר, קבלו עד 100.000 שח הלוואה מהירה לכל מטרה (אילונס, 4.10.2020)

ג. איפה אתה ל' שילה? המשדר כבר התחיל! ברגעים אלה ממש (ביג שוט, 16.3.2022)

ד. יש סגר? יהיה בסדר. איזה מזל שדאגנו לכם למה לראות! אז בואו ליהנות משלל ערוצים שפתוחים עבורכם ללא עלות (הוט, 17.9.2020)

ה. חיפשת אותנו? אנחנו פה בשבילך! אין צורך להמתין על הקו כשאפשר לקבל תשובה בלחיצה אחת (הוט, 16.10.2020)

לסיכום, בצד פניות בסגנון הפורמלי שהיה נהוג בעבר במכתבים מסוגים אלה, נצפה מעבר לפניות בסגנון בלתי פורמלי גם מצד גורמים רשמיים, כמו בנקים, חברות אשראי, קופות חולים, שמטרתם למסור מידע לנמען, וגם מצד חברות מסחריות, שמטרתן גם למסור מידע אבל גם לפרסם את מוצריהן.

ראינו שפניות פורמליות ולא פורמליות מאפיינות את שני הגורמים הנ"ל, ואלה משתמשים באמצעים שונים כדי לרכך את הפנייה ולהופכה לבלתי פורמלית מתוך כוונה לקרב את הנמען ולשכנעו.

הפנייה המגדרית

בעקבות בדיקת סוגיה זו עולה שאלה המעסיקה בתקופה האחרונה דוברים רבים. האם השפה העברית יכולה או צריכה להתאים את הפנייה למגדר, כלומר להתאים את הפנייה למין הנקבי?² וכיצד היא נוהגת בתקופה האחרונה? בעברית הכלל הוא שרבים ורבות יצוינו כרבים, גם אם הרוב הוא נקבות. אין בעברית גוף ניטרלי כמו בשפות אחרות. צורת הזכר היא גם הניטרלית. אך הדוגמות שנזכרו לעיל, כמו "לקוחה יקרה", אנו מבקשים להודיע לך על שינויים בשעות הפעילות של סניפנו" (בנק דיסקונט, 22.9.2020), או "עמיתות ועמיתים יקרים מעכשיו ניתן להירשם באתר רישום אינטרנטי" (עמותת המורים, 14.3.2022), מצביעות על הצורך של הדוברים להתמודד עם הבעיה באופנים שונים.

---

² הדעות בנושא זה חלוקות. יש הקוראים לדרך זאת 'שפה שוויונית-תפיסה דמיונית' (דובנוב, 2022), אחרים מעלים על נס כל ניסיון לפנות כהלכה לכל מגדר גם על חשבון אי הנוחות.

ואכן, בשנים האחרונות החלו להישמע ויכוחים בנושא זה והועלו הצעות לשינוי אופן הפנייה המגדרית אל זכר ואל נקבה בקרב גורמים שונים, כמו פוליטיקאים, אנשי חינוך, אנשי צבא. גם אנשי ניהול מבקשים לאמץ שינוי באופן הפנייה, כי הם חושבים שזה יקדם את ההתנהלות העסקית. גם בצבא החלו לשים לב לכך. דווח על טקס סיום חיל מודיעין ב- 2019 שבו הנאומים פנו אל החיילות ואל החיילים בשפה רב מגדרית. על פי מחקרים נראה כי אופן ניסוח הפנייה אל הנמענים משפיע על הצלחתם (Vainapel et al., 2015; Mavisakalyan, 2015; Jakiela & Ozier, 2018). אפשר להתבונן למשל במחקרן של קריכלי-כץ ורגב (2021), המציין כי נשים מקבלות ציונים גבוהים יותר במבחנים במתמטיקה, אם הפנייה במבחן היא בלשון נקבה, וגם גברים מקבלים ציונים גבוהים כשבמבחנים שלהם הפנייה נעשית בלשון זכר.

להלן אבדוק מהן דרכי הפנייה שנקטו כותבים שונים. הבדיקה נערכה על חומר שנכתב על ידי אנשים שעל פי הידוע לי היו מעוניינים למצוא דרכים לפנות כהלכה אל זכר ואל נקבה, ומעניין לבדוק את הדרך שאותה נקטו.

כמו כן אבדוק מהי הסטייה מהנורמה של עברית תקנית שנמצאה בפניות אלו, ואף אנסה להציע הצעות לפנייה מגדרית מיטבית.

דוגמות לדרכי פנייה מגדריות שוויוניות

לפנינו מגוון של דרכים הנהוגות בציבור המעוניין לפנות בדרך שוויונית לזכר ולנקבה:

1. נראה/תה מחובר/ת (הודעה אישית של עמיתה העוסקת במגדר, מרס 2021)
2. לתושבות ולתושבי המועצה (עלי חפר, גיליון 376 2020); חברי וחברות סגל אקדמי ומנהלי (מכללת בית ברל, אוקטובר 2021)
3. סנדלי שורש לילדים ולילדות (מודעת פרסומת)
4. שנה מתוקה לכול (ברכת שנה טובה ב'שבוע הכפרי' (ראש השנה תשפ"א)
5. מועצה אזורית עמק יזרעאל: בהצלחה לכל תלמידנו (2.9.2020)
6. נוסע יקר (נמחק ונכתב: נוסעים יקרים (שלט במכונית נוסעים, 2020)
7. אנא המנע (הוסיפו ו) מלהניח רגליך (מחקר ד, הוסיפו ו) על גבי המושבים (תוקן באדום על הכיתוב השחור) (שלט במכונית נוסעים, 2020)
8. מחנכים.ות. דף מידע למשתתפ.ת (מט"ח, 2019)

9. משתתפות ומשתתפים יקרות ויקרים... אני בז לכל המתחסדים והמתחסדות (ערוץ 12, 15.11.21)
10. כיסא מנהלות. לכבוד יום האישה השנה החלטנו שהגיע הזמן לעשות מעשה ולשנות את הגדרת כל הכיסאות שלנו לכזו שרואה את כולן וכולם. (ידיעות אחרונות, 7.3.2022)

בעקבות הדוגמות האלה ואחרות נראה כי ניתן להצביע על הדרכים הנהוגות האלה:

1. מילים הנכתבות באופן דומה לזכר ולנקבה:
גוף שני יחיד יחידה: אכלת, ראית;
מילת יחס בנטייה: אותך, בשבילך, עמך;
מילת יחס המצורפת לשם עצם: שמחתך, אהבתך, דעתך;
מילים המסתיימות ב-ה: פעלים: שותה, רואה; שמות תואר: יפה, דומה
2. שימוש בשם פועל: לקרוא, להיכנס, כדאי לשתות מים
3. שימוש בשם פעולה: כניסה, הרשמה, קריאה
4. גם זכר וגם נקבה: שלום מורות ומורים, כל חבר וכל חברה
5. נקודה או אלכסון: מעוניינת, דרוש/דרושה

סטיות מהתקן שנמצאו בדוגמות מגדריות שוויוניות

- מן הבדיקה מסתבר שקיימות סטיות מתקניות השפה החוזרות על עצמן אצל כותבים שונים.
1. **אין אחידות במין:** למשל מתחילים בנקבה ובהמשך עוברים לזכר בלבד או משנים את הסדר. לדוגמה:
א. **חברי וחברות** סגל אקדמי ומנהלי... **מוזמנות ומוזמנים** ל... (מכללת בית ברל, נובמבר 2021) (במסמך אחד)
ב. **לתושבות ולתושבי** המועצה במחירים האטרקטיביים ביותר (על בסיס יתרון הגודל).
אם **ברצונכם** להביא לפריסה מהירה של תשתית סיבים אופטיים ביישוב ולקבל את השירותים, הקשורים בכך, **הנכם מתבקשים** למלא את פרטיכם בטופס בקישור להלן...
למידע ולהצטרפות **כנסו** לקישור המצורף...
שימו לב, אין במילוי הפרטים כל התחייבות להתחבר לשרות (מועצת עמק חפר, ספטמבר 2020)

2. הופעת שני נסמכים לסומך אחד (בניגוד לתקן)

א. **חברי וחברות שומרי משקל**, הקורונה לא תעצור אותנו, המשיכו לשמור ולאכול לפי הכללים שלנו (שומרי משקל, 29.9.20)

ב. לכל **יקירי ומוקירי הקבוצה**, יעקב דורצ'ין הוא הפסל הפעיל החשוב ביותר ולעיתים רחוקות מתקיימת תערוכה שלו. אני שולח לכם פרטים על התערוכה הנוכחית (דברה, מתוך ווטסאפ של קבוצת מפגש תרבותי, הרצליה, 20.1.19)

3. היעדר חזרה על מילת היחס

התקן: יש לחזור על מילת היחס לפני כל אחד מהחלקים המקבילים. אך כדי לשמור על שוויון פנו אל החיילות והחיילים בשפה רב מגדרית, לדוגמה: **אל החיילות והחיילים**.

4. המתאר מצורף רק לאחד מהממוענים

התקן: יש לצרף לכל נמען את המתאר שלו.

חברות וחברים **יקרים** (במקום "חברות יקרות וחברים יקרים")

לסיכום: הצעות ושאלות באשר לעיצוב דרכי הפנייה המגדרית בתקופתנו

ראינו ניסיונות שונים לפנות כהלכה לכל מין, אך בפועל אין אחידות באופן הפנייה גם באותו מסמך. עד התגבשותם של הדרכים המתאימות לפנייה המגדרית בעברית כדאי לשים לב לנושאים האלה: רצוי לחשוב על מידת ההקפדה על הפנייה המגדרית המתאימה. אם השימוש המגדרי מכביד על הטקסט ופוגע בתיחלוד הטקסט ובקליטתו, אפשר שכדאי לוותר עליו. פגיעה בטקסט, כמו למשל היווצרות של עודפות, עלולה לעכב את פיענוח הטקסט ואת קליטתו. פגיעה בתיחלוד הטקסט עלולה למנוע מקוראים שיש להם הפרעות קשב וריכוז לקלוט כהלכה את הנאמר. כמו כן חשוב להימנע משגיאות לשון ומשימוש בשפה לא תקינה.

רצוי לשמור על אחידות בפנייה: לשים לב שאין אנו מערבים כמה דרכים באותו משפט או באותו הטקסט, דבר המצביע על חוסר עקיבות ופוגע בקריאות הטקסט. אפשר לפנות תחילה לנקבה, כמו בפנייה: **חברות וחברים**, וכן להתאים אל המילים את הנלווה המתאים, כמו **חברות יקרות וחברים יקרים**.

ההתלבטות תהיה בשאלות הנוגעות למידת הדיוק בפנייה המגדרית ולעיצובן של דרכי הפנייה. האם נקפיד באופן שיעיב על קריאה שוטפת ורהוטה? מהו המינוח הרצוי לשינוי בפנייה מגדרית? האם נפנה

ראשית לנקבה או אולי לזכר? כמה הדוק הקשר בין הסיטואציות החברתיות לבין ניסוחן בדרך הדקדוקית המבחינה בין זכר לנקבה? האם נוכל להכריז על דרך אחת שתתאים לכל הנסיבות הנקרות לנמען?

מקורות

בורשטיין, ר' (2021). **משפטי השאלה ומשפטי התשובה בעברית בתימינו** – עיון תחבירי סמנטי ופרגמטי. תל אביב: מופ"ת.

דובנוב, ק' (5.6.2022). כל האנשים, כל דוברת. ובעיקר כל קוראת/ת עברית ערים וערות לשוויון המגדרי. **הארץ**.

לנדאו, ר' (1988). **הרטוריקה של מישראל הפוליטי בישראל**. תל אביב: עקד.

מוציניק, מ' (2007). פניות של ריחוק ופניות של קרבה. **העברית ואחיותיה**, ו-ז, 44, 141-161.

פרוכטמן, מ' (1982). **הידוע והסתום: קטגוריות של יידוע ותיחום בעברית הישראלית**. תל-אביב: פפירוס.

קריכלי, ט', ורגב, ע' (2021). האם השפה העברית מכשילה נשים? ממצאים מחמישה ניסויים.

סוציולוגיה ישראלית כא, 2, 152-164.

רשף, י' (תשס"ב). "בתשובה למכתבו מיום... – צורת הכבוד בלשונם של דוברי העברית בתל-אביב בתקופת המנדט. **תעודה**, יח, 299-327.

שילה, ג' (2020). הומור לרפואה - הדרכים ליצירת הומור בסוגה הרפואית. **הומור מקוון**, 15, 34-45.

שילה, ג' (2021). **עיונים בטקסט הבית ספרי: היבטים לשוניים, מבניים וסגנוניים**. תל אביב: מופ"ת.

Jakiela, P., & Ozier, O. (2018). *Gendered language* (Policy Research working paper no. 8464). World Bank Group.

Mavisakalyan, A. (2015). Gender in language and gender in employment. *Oxford Development Studies*, 43 (4), 403-424

Shilo, G. (2015). Formulating good open-ended questions in assessment. *Educational Research Quarterly*, 38, 3-30.

Vainapel, S., Shamir, O. Y., Tenenbaum, Y. & Gilam, G. (2015). The dark side of gendered language: The masculine-generic form as cause of self-report bias. *Psychological Assessment, 27 (4)*, 1513–1519.